

ШОЙЛ ТАВЫСЫ

РЕСПУБЛИКАЛЫК
ЯМАГАТ-ПОЛИТИКАЛЫК ГАЗЕТА

ГОЛОС СТЕПИ

РЕСПУБЛИКАНСКАЯ
ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

№ 7 (8591) 18 ФЕВРАЛЬ

2016 йыл

КИШИ ЮМА

УҮҮЛТ АЙЫ

Баасы 5 маинет

1931-нши йылдан алыш шыгады

23-нши февраль – АТАЛЫКТЫ САКЛАВШЫ КҮҮНИ

Кутлав

Согыс эм Савытты күшлөр, ерли кавгалар ветеранларын эм районнын башын яшавышыларын Аталаңкытты саклавышылар күүни мен ак юректен күтлайман.

23-нши февраль – шынтылайын салай халкын байрам, ол Тувган Элимизге патриотлыктынъ эм сүйимнинъ, Россия Федерациясынынъ Савытты күшлөрининъ уллыгынынъ эм күватлыгынынъ белгиси болды.

Биз бузынде айкерлик явалты еринде озь борышын сонына дейим толтырып, Аталаңкыттыздынъ эркинлиги эм бойсунмаслыгы ушин яшавын бергенлерди

«Ногайский район» МО айкимбасы

К.ЯНБУЛАТОВ.

АЙСКЕРШИЛЕРГЕ СИЙ

Борышларын намыслы толтырганлар

1989-нши йылдан 15-нши февраля бизим элимиздин тарихине куванышлы, соны ман бирге мунълы күүн болып кирди. Белгиленген күүн совет айкерлери Афганистан ериннен шыгарылганлар. Мине сосы күүннен бери 27 йыл озды. Не шаклы заман кетсе де, он йылга созылган афган согысы онынъ катнасувишыларына эм олардынъ айеллери не салган яралар битпейди. Бу күүн элимиздин түрли мұйыслиеринде интернационалист борышларын алал кепте толтырган айкершилере сый этилип, шаралар ойткериледи.

Бизим Ногай районында да сосы күүн айдатте-

гидей афган-айкершилдер ойметленди, дуныядан кешкенлери эскерилди. Бас деп Терекли-Мектебтин паркында орынласкан афганыш-айкершидинъ эстелигининъ касына түрли учреждениелердинъ, организациялардынъ етекшилери, кулъыкшылары, окувшылары гүл байламлар салдылар, соң эстелик касында митинг озды.

– Мине 27 йылдан бери биз озининъ яслығын, яшавын аямай афган еринде яв ман согысқан айкершилдерди ойметлеймиз. Олардынъ эрклиги, озь яшавыннан да йогары борыш толтыруды салуы аркалы бизим элимиздин кавыфсызлыгы канана-

гатланған, – деди митингти ашайтып, «Ногайский район» МО администрациясынынъ айкимбасынынъ орынбасары А.Межитов.

«Село Терекли-Мектеб» СП МО айкимбасы З.Адажибайрамов Афган ериндеги урысларда катнасан айкершилдердинъ, олардынъ кайтпаганларынынъ мунълы санларын келтирди. Ол Терекли-Мектеб авылында айли яшайтаган ети афган-айкершилдерге разылык хат оқып, ақшалай барғы тапшырды. Олар – Стalinbek эм Анварбек Култаевлер, Р.Аманакаев, М.Мамутов, Р.Камалов, А.Агаспаров, Д.Арсланов, солай оқ ақшалай барғы

афганышлардынъ уыш тулхатынына берилди.

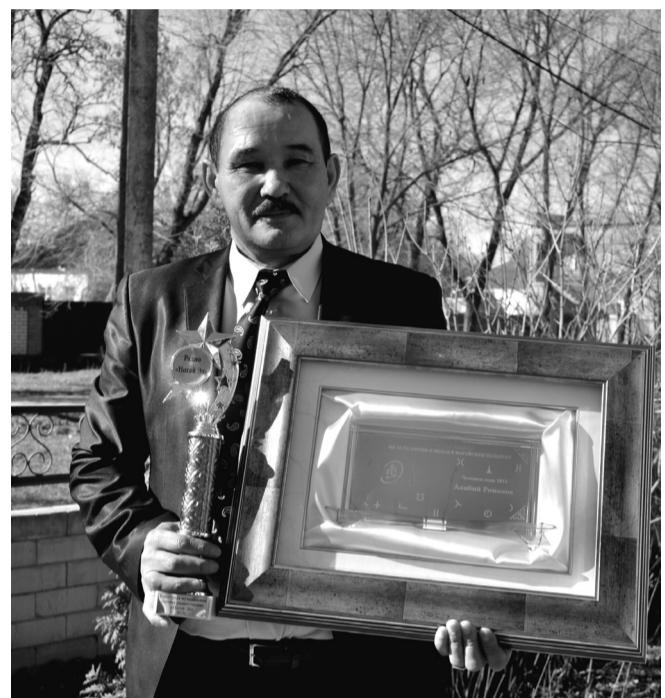
«Шоыл тавысы» газетасынынъ бас редакторы Э.Кожаева митингте йыйылган окувшыларды ийгитше күрсекен афган-айкершилдерден көрим алмага шакырды. Сирия еринде болаяткан ислер де Афганистанда узак 1979-1989-нши йылларда болғаны ман төнгөс экенин айтты. Сирия ериндеги согысы тамамланған соң, ер юзиндеги айдемлер тагы бир де согыс деген затты билмесин деп йорады.

Тагыда митингте Согыс эм ис, Савытты күшлөр эм ыхтыяр саклав органлар ветеранларынынъ район Советининь председатели А.Сангишиев, «Ногайский район» МО Ямагат советининь председатели Э.Сайтов, КПРФ Ногай район комитетининь секретари, «Ногайский район» МО Депутаттар йыйынынъ депутаты Ш.Мунгишиев, Ногай район Афганышлар советининь председатели С.Култаев, Ногай РЭС етекшиси К.Сабутов шығып сойледилер.

Н.КОЖАЕВА.
Сүйретте:
митинг мезгилинде.

САВГА

Алибий Романов – «Йыл айдеми-2015»

«Шагында шань шыгармас эр болмас», – деген атайлар. Сондай ийгитлердинъ эсабынан айлиги заманда Алибий Күбий увылы Романов ойткен йылдынъ ызында Москвадагы ногай ердеслеримиздинъ ямагаты атыннан «Йыл айдеми – 2015» деген ойметли атка тийисли болған эди. Янъыларда, 6-нши февральде, ога сол сыйлы аттынъ Дипломы элимиздинъ бас каласында шатлыклы ойралып тапшырлыган.

Ал деп сол күн ямагаттынъ ойткен 2015-нши йыл күллігі ақында эсап беруви сөзү мен онынъ етекшиси Рашид Акказиев сойледи. Ол оззи бир йорыктан Россия ойралып мұфтыйи Равиль Гайнутдининъ орынбасары болады. Мундан соң Алибий Күбий увылына савгады ямагатынъ ясуйкени, медицина илмилер кандидаты, «Клязьма» балалар санаторийининь етекшиси Солтанбек Арсланов тапшырган. Р.Акказиев: «Алибий, сенинъ айттылган йырлавшы болып, халкымыздынъ юрегин кайраганынъа ногайларамыз баяриси сүйинеди. Онеринъ мукайт та ойралып, яшав ойрисинъ узак болсын, ден савлық эм уйкен етимислер сага!» – деген күтлав соьзинде.

Шатлыклы шарада кардаш кыргыз, казах, татар, крым ногайларамынъ вакыллери де катнасанлар эм белгилі йырлавшыды күтлаганлар. Мысалы, крым ногайларынынъ айттылган опера йырлавшысы (ол оззи Москвадагы И.Глинка атындагы опера театрында күллік этеди) Гульсум Аккув кызы Алибийге багыслаган ийги йоравын айткан.

ДЕПУТАТЛАР ЭСИНЕ

Сессия озгарылаяк

2016-нши йылдынъ 3-нши март күнинде «Ногайский район» МО-сынынъ 5-нши керек шакыртылган Депутаттар йыйынынъ 29-нши сессиясы озгарылаяк. Онынъ ис күнделигинде төмөндөгө соравлар ойласылып каралаяк:

1. Ногай районы бойынша Россия МВД ОВД етекшисининъ эсап беруви.
2. «Ногайский район» МО Уставынынъ түрленистерининъ проекти ақында.
3. «Ногайский район» МО администрациясынынъ структурасы ақында.
4. Түрлі соравлар.

АВЫЛ ЙЫЙЫНЫ

Эсап берилди

Янъыларда Ногай районынынъ «село Терекли-Мектеб» СП МО-сынынъ 5-нши керек шакыртылган Депутаттар йыйынынъ 5-нши сессиясы озгарылды. Онда авыл поселениединъ 2015-нши йылда бюджетининъ толуви кеплев ақында сорав ойласылып каралып, тийисли карап кабыл этилинип алынды.

Сол карапта «село Терекли-Мектеб» СП МО-сынынъ 2015-нши йылда бюджетининъ толуви

акында эсап беруви кепленип беркитилди. Ол Ногай районы бойынша ДР Финанс министерствонынъ финанс управлениеисине, «Ногайский район» МО администрациясынынъ тергев-эсаплав палатасына йиберилген.

Букарап «Интернет» информацио-коммуникациялык сетинде «село Терекли-Мектеб» СП МО администрациясынынъ официаллык сайтында ерлестирилген.

Хатынның коллары ман

Үстимиздеги йылдың 2-4-нши мартауда Совет Федерациясының Федералык Йыйынының эм Россия Федерациясының Патшалык Думасының, РФ Тыс ислеринин министерствоның эм Россияда баска министерстволарының эм ведомстволарының көтергешлемен Казань каласында «Хатынлар коллары ман» халклар ара форум-выставка оркениди. Мунда РФ-дүнъ 85 региондан, СНГ эм тыс элдерден вакиллер катнасак.

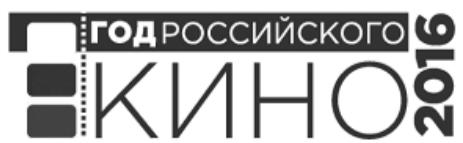
Проекттін уйынлавшысы – «Агентство информации и деловых коммуникаций». Ол оз алдына бек маңнели сорав салады. Айтпага, бизнес, билимлендерүүв, маданият, савлык саклав эм баска тармакларда Россияда эм дуняядың орлунувинин стратегиялык йолларын яшавга шыгарууда хатынның маңнели орынды бийлейтаганна патшалыктын эм ямагаттын эсин каратуу. Келеекте «Хатынлар коллары ман» халклар ара форум-выставкасы күн айлиндеги маңнели соравларды карар уышин халклар ара майдан болар деп шакыртылган.

Белгиленген форум-выставка ямагаттын яшавының туырли тармакларында арекетлеген хатынлардагы уллы потенциалды ашык коңсетееги шексинүү түвдүрмайды.

Кино йылды басланды

Россия Президенти В.Путин Россияда кино йылды деп 2016-нши йылын белгилеген. Ол зат ақында 2015-нши йылдың 7-нши октябрь айында шыккан «Россия Федерациясында кино йылын озгарууда абында» деген РФ Президентинин 503-нши номерли Указында айттылады. Уйынлав комитетин РФ маданият министри Владимир Мединский етекшиледи. Россияда Маданият министерствоны, кино фонды, кино тармакларының белгилүү вакиллери келеек йыл ишинде атальк фильмлериңин прокатын 20 процентке остирмеге керек деген ойга келдилер. Россия Маданият министерство Россия кино йылның официаллык белгисин де (логотипын) азирледен. Онда язууда ман билет эм прямоугольнике РФ байрагының уш тууси де коңсетеилип ясалган. Россия Федерациясының кино йылын озгарууда бойынша элимиздин кинематографиясының орлунуву бойынша маңнели абытлары яшавга шыгарылаш. Айтпага, милләт фильмлери салынаяклар, элимиздин киностудиялар алыгы заманга келисли ярастырылаш, Россия Федерациясының регионларында кино коңсетеуль тармагы көнъейтилеек, россия фильмлери шет элдерде де таралтылаjaklar.

Россияда кино йылның официаллык сайты god-kino2016.ru деген адреси бойынша оз арекетин баслаган. Сайтында дөйрөт бөлүгү бар. Оnda кызыксынгандар киноиндустрияның күн айлиндеги маңнели билдируүлери мен таныспага, россия кинематографиядың белгилүү арекетшүлөрү мен хабарласувларын окумага болаялар. Баска болып, сайтта Россияда кино йылна багысланган шаралардың официаллык графигин де карамага болая.

Ногай тил мен адабиаттынъ кайбир маңселелери

(Басы 4-5-нши номерлерде)

Ногайда бурынгыдан бери айтылып келетаган: «Найман – тил анасы, Кыпшак – эл анасы» деген айттув бар. Аталар соғзи – ақылдың көзү дегендөй, сол айттууды тарих илмидинъ билдируүлери мен уйкастырып карасак, ол не затлар ақында айтады экен? Алыги биз кулланатаган ногай тил бурынгы тюрк халкларының – найман, кыпшак, уйгур тиллердинъ негизинде дуняяга энгенин шайтлайды. Ногай халкты кеплевде катнасан бурынгы найманлар, тап VI-XI юзйыллуктарда уйгурлар ман көсилүп, оз алымлардын түзгөнлөр. Альимлердинъ айттувларына көре, миңе сол заманларда уйгур язууда дуняяга эндирилген. Уйгурлар да, оз алфавитин түзгөнде, найманлардагы бу, байтеге тюрк ырув тайпаларындагы болган билим мен пайдаланмага болгандар. Соның ақында альимлер Генрих Юлиус Клапрот, Василий Васильевич Радлов, Ашим Сикалиев, Аминат Курмансеитова язғанлар. Алтын Орда оқимети түзилгенде де, бас деп уйгур язууда кулланылган. Соң, соңы оқиметте, ислам дини кабыл этилинген соң, араб графикасы көн таралтылып басланган.

Баъримиз де билемиз, кайсы халктынъ тили де, адабиаты да оз-оъзиннен такыр ерде түвмайды. Ногай тил мен адабиаттынъ да озган оъмирлердинъ теренлүгиге кеткен тамырлары бар. Эгер, IX юзйыллуктан алып сакланып келген эстели-клидердеги язувларды алыгы ногай тил мен төннөлестирсек, ондай уйкен баскалары гиок. Сол оз IX оъмирдеги бир эстеликтери язууда «йер ясады, көкленди» деп

21-нши февраль – ХАЛКЛАР АРА АНА ТИЛИНИНЬ КУЫНИ

ҮСТИНЛИКЛЕРИ КҮЕЗЛЕНДИРЕДИ

Ізгы йылларда оз ис орынларындагы дөрежели инсанлармыз да аз санлы миллиетлердинъ маданият, саният, адабиат маңсөлелерине шынты сыпаты ман карамага шалысатаганы аян көрүнеди. Авыл, аз десенъиз, уйкен калалардагы мектеблэрде де ана тилин уйренүүвге анъсатлыклар аз-аздан куралады. Мектеб етекшилери, ана тилден оқытувшилар алдында борышлар артады, окувшылардынъ билим ойлышеми йыйн тергеледи, ана тилин уйренүүвге багысланган шаралардынъ сапатына эс берилди.

Сүйинишке, көп оқытувшилар оз күлгүүн тийисли кепте юритедилер. Соңдай көримли оқытувшилар санына, бир соъзиз, Эдиге аывыл орта мектебинин ана тилден оқытувшисы Сыйлыхан Толыбай кызы Канлыбаева кирди. Айли 35 йылдың узагында, заманынъ бары затты саргайтувши күшүнде карамастан, Сыйлыхан Толыбай кызы арымайтала маңаларды ана тилине уйретип келди. Ол – 1-нши категориялы оқытувши. Исиnde етискен үстинликлери ушин 1999-нши йылда ол «ДР билимлендирүү отчества» деген көкүрек белгиси мен савгалаңады. Мундай йогары савга С.Канлыбаевды парахатланырмады, ол оны оз исине мукайт та яваплылык пан карамага канатланырды.

Буюнларде Сыйлыхан Толыбай кызы – районның зынды, сав Республикалык айттувши оқытувшиларының бириши. Окувшыларының яркын үстинликлери сол затты шайтлайды. Айтпага, 2013-

жыл. Маңеси түшүнмелі, ер юзине язылк келгенин анълатады. Яде шаир Ахмет Югнаклыдын «Хибат-ул хакойик» дастанында: «ата бир, ана бир, уялар бу халк», «баска бөйрө киер бас керек» деген ойларды эш кыйналмай оқымыз. «Огуз-намеде» (Огузлар китабында) рас келетаган: «туын күннин карсысы», «Огуз ханынын касында шок сакаллы, калын шашлы, сылуу бир карт киси бар эди. Көзлезири, каслары, шашлары кара эди» деген йыймаларды оқыганлар, олардын маңнесин анъламаялар ма? Яде алып каратык Юсуп Баласаганлыдын «Кутадгу билик» дастанындағы мунавдай сыйырларды: «юмле бу китап, ол озын бек аязз, билимлигө болаяк билимлик төнъиз», «бу дуняя күлеткідей алдайды, күвсант – кетпес, кашсан – сенен калмайды», «бас кесер, темир тесер», «карлыгаш этин есин», «семиз болса – ийт ток, авын алмас», «киси көркү – соъз» эм с.б. Яде 1070-73-нши йылларда «девану лугатит түрк» сөзлигин түзген, Багдад шахарында яшаган Махмуд Кашгарлыдын күлгүүнде йолыгатаган: «Бир түлкү терисин экилей соймас», «от түтнисиз болмас», «кайга эшкі косты», «эр уйинде кыслады», «боюри тиси карысты», «тас күйига түстим» эм с.б. көплемен соъз куралмаларын түшүнмекпиз бе?

Альимлердинъ айттувларына көре, VIII юзйыллуктан алып, кыпшаклар ман найманлардынъ тиллери (соңыларды альим А.Сикалиевтинъ билдируүвнене көре, «сөзиз-огузлар» деп те атагандар) бурынгы тюрк дуняясында маңнели орын алгандар. Айтпага, VIII юзйыллукта

йылнанда ана тили бойынша республикалык олимпиадасында онын окувшылары Э.Оразбаева ногай тилден 1-нши орынды, түвгүн тилден 2-нши орынды, Ш.Болатова ана тилден 3-нши орынды бийлекендер. Былтыр Уллы Енбұевдинъ 70 йыллык мере-кесининъ сыйына багысланган «Тулпар» адабиат биригүүвининъ ярысында онын тагы бир окувшысы А.Давлетова 2-нши орынды казанган. Сол оз А.Давлетова тек яныларда, караша айынын басында, Ана күнине багысланып, «Ногай Эл» радиостанциясында озгарган ятлавлар оқытаганлар ярысында 2-нши орынды байырлады. Кайдай күвэли етимислер! Олар С.Канлыбаевдеги түвгүн аттарына алааллығын, тилге, балаларга сүйимлигин ыспатламай ма?

«Эл болган ерде эпшиллик бар» дегендей, Сыйлыхан Толыбай кызының ис сулыбы, ис йорыклары таянатаган амаллары көн эм түрли, мыратлары бийик, балалардынъ ақыл-анъламына келисли. Ол дайын да яшавдынъ иркүвсиз ағымыннан кери калмасын деген ниети мен окувшыларын ногай адабиатынынъ яньылыклары ман, ногай авторларынынъ баспадан шыгатаган китаплери мен таныстырып келди, оларда оз ой-төктасларын ашыклап, беркитип айтудын сулыбын кеплениреди.

А.КАПЛАНОВ,
Эдиге аывыл.

Сувретте: ана тил оқытувшисы С.Канлыбаева.

Ясы етпегенлер яваплықка тартылмасын

Уголовлык законына көре, кыннатлық эткен заманында 14 ясина еткен, ама айын де 18 яс толмаган оьспирлер ясы етпегенлер деп саналады. Ясы етпегенлерге карсы көримеге болатан дембiler Россия Федерациисынын Уголовлык Кодексинин 88-ниши статьясы ман беркитилген. Солардын ишинде – штраф, белгиленген айрекети мен кырламеге ыктыяды тайдырув, парызыл куллыклар, тузытув куллыклар, белгиленген болжалга тутнакка капав эм баскалар.

Ясы етпегенлерге штраф куллык йок болса да салынады, бир-бир заманларда штраф ата-аналарга салынады, ама сол карарага олар макул болмага керек. Парызыл борышлар 40-160 саят болжалга салынады, 15 ясна толмаганлар – күнде эки саят, 16 ясна дейим – күнде 3 саятке дейим ислейдилер, оьспирлерге авыр куллыклар эттирмеге ярамайды, олар парызыл куллыкларды окудан эм ислейтаган куллыгинан бос заманда этпеге керек. Тузытув куллы-

клар ясы етпегенлерге бир йылга дейим салынады, сол дембиге ислейтаганлар да, ислемейтаганлар да йолыктырылады, ислейтаган ерлер авыл поселение органлары ман уголовлык-толтырув инспекциялары ман биргелесте белгиленеди. Ясы етпегенлер тузытув куллыкларды яшайтаган еринде ойтеди. Бу демби школаларда, орта эм йогары кеспи ошакларда оқытаган ясы етпегенлерге карсы көримеди, ама егер сол зат оларга оқымага буршав бермеге керек туывыл.

16 ясна етпеген оьспирлерди тутнакка 6 йылдан артык болжалга капамага ярамайды. Авыр кыннатлық эткен ясы етпегенлерге демби 10 йылга дейим көримеди эм күналилар тербиялав колонияларга йибериледи. Ясы етпегенлерди тутнакка капав – сийрек берилетаң демби, суд ясы етпегенге баска амалдын күши етпек деген карар алса, ол тутнакка капалады.

АДИЛЬМАНБЕТОВ,
район прокурорынынъ
тамада көмекшиси 1-ни
класс юристи.

ИШ ИСЛЕР БОЛЫГИ

Йыл тамамлары

2015-ниши Ыыл Ногай районда бойынша следствие бойлиги куллыгын уголовлык эм уголовлык-процессуалык законодательствосынын талаплавлары ман келисте тузылған планы бойынша уйғынлаган эм юриткен.

2015-ниши Ыылдын 12 айыннын ишинде следовательлер 66 уголовлык ис караганлар, солардын 26 иси толтырылган эм судка йиберилген. Судка йиберилген уголовлык ислери бойынша күнали деп 31 айдем аянланған. 11 уголовлык иси токтатылған, 10 иси косылып каратылған, 5 уголовлык иси күнали деп шекленетаганлар ойлуви мен байланыста токталған. Законга карсы уголовлык яваплықка бирев де тартылмаган.

Озган Ыыл ясы етпегенлер мен алдын шалув куллыклар ойткерилиген, сога көре ясы етпегенлер эткен кыннатлыклар аянланмаган. Юридический эм физический лицоларга карсы этилинген кыннатлыклар бойынша айкелинген зиянды кайтарув бойынша куллык юритиледи. 2015-ниши уголовлык ислери бойынша 4 миллион 478 мың 800 майнет акша кайтарылған.

9 айдын ишинде Россия ОМВД Ногай районда бойынша следствие бойлигинин следовательлери уголовлык ислери карав мезгилинде кыннатлық демевлик эткен 35 себеп аянлагандар.

Уголовлык ислер бойынша көрсетувлар етүвиден баскалай, следовательлер учрежденилер колективлери мен, район яшавшылары ман алдын шалув куллыклар юритедилер, көлем информационлык амалларда эм халк арасында правовой темага лекциялар, хабарласувлар озгарадылар. Следовательлер законды бузбаганлар, оларга карсы шагынувлар гражданлардан эм юридический лицолардан туспеген, олар 9 кере көтергишленгенлер.

2016-ниши Ыыл Ногай районда бойынша Россия ОМВД следствие бойлигинин бас борышлары уголовлык ислери заманында эм сапатлыктып карав, следствие ойткерүвидин болжалын кыскартув, сапатын ойстирув, законлыкты тутув, коррупция ман күресув болады.

Р.ЗАРГИШИЕВ,
Россия ОМВД Ногай районда бойынша СО начальники юстиция подполковники.

Завыклы шак

Энъ биринши оқытушы, оқып-язып үйретүвши, биринши дерис, биринши дериске берилген зань. Айр бир айдемнен сол зат эсинде ме? – деп сорасань, кайсысынынъ да юзине нур тоғилип, йылы күлемсирев энмей болмайды. Сол окув Ыыллар айр бир айдемнинъ янына бир якын, сүйдимли эм сүйикли.

Кайда калды айламет окув Ыылларымыз? Кенъ Ногай даңылында ма, ярасык бөригөзлөр биткен шоьлинде ме?

Сол Ыыллар бизим эсимизде. 20 Ыыл. Аз ба, көп пе, айтып болмайман. Тек бүгүнги йолыгысымыз, сол Ыыллар ойтпегендай, школа яшавына бизди кайтарды. Эсимде школага анам колымнан етип айкеткени, йолда сонъ болаяк кыймасым ман расканымыз, бир-биризиге анарымыздын артларына тыгызып күлгүн барғанымыз, школага еткенде, меним ясым етпейди деп (мен алты ясым күзде тоялак эдим), школа етекшиси, менин окувшылар сыралына киргизбек болып эриксени, сонъ анам ман саятке ювых сойлеп, колымнан етип, Сакинат Ахмет кызы Отегеновага ыслатканы. Биз классымызда бек көп бала эдик. Сол себептен биз бир юма оқыдик яде оқымадык, бизди эки класска бойлди. Мен сол бойлунууден сонъ Марзиет Исмаил кызы

Аблезовадынъ кол астында оқып басладым. Ол – мени оқып-язып үйреткен биринши оқытушым. Мен школада осал оқытаган окувшылар сыраларында туывыл эдим. Биревлер ынанмаса да ярайды, сол 11 Ыыл окув Ыылларым ишинде бир кере «еки» белгисин де алганман. Сол белгиди де мага дневнитимнинъ эки сыйдышын бийлетьип, биринши оқытушым салган. Айли эсиме түссес, завыкланып күлемен, тек сол шакта юргем көккөриме сыймай йылаганман. Меним окувшыма кызылы болса ярайды мен сол экидиге кайсы сабактан алганым. Эсимвизде ме, меним школа Ыолдасларым, биз басланыш класларда Зарница китабин оқыгымыз, сонда «Сказ про красную звездочку» деген хабар мага бек кавыфы болган. Сол дневнитимнинъ эки сыйдышын бийлеген «еки»

белгиди алганнан сонъ, сол хабарды яттан үйренигеним де эсимде, тек пайдалы йок эди. Ама алган эким яшавымда пайдалы болғанына шек йок. Сол мага бир айламет дерис болган. Мен бүгүнги бактыма бек разыман. Меним бек көп бирге оқыган Ыолдасларым, неге десе мен тогыз Ыыл узагында Карагас авыл орта школасында, сонъ эки Ыыл Орта-Тобе авыл орта школасында билим алганман. Айр кайсысы ман да байланысты тек Ыылы эсекерүүвлөр тувадылар. Биринши оқытушым Марзиет Исмаил кызы Аблезова, класс етекшилерим Ийсиндик Зарманбет кызы Айтманбетова (Карагас авылы), Арувхан Казманбет кызы Елгельдиева (Орта-Тобе авылы) меним бүгүнги етимисиме оъз ульисин косканлар. Сонынъ ушин мен оларга мұсиреви савболсынымды айтаман.

Олар мага кавыфылыктылды, саклыксарыды эм сенимли-ясылды көрсөткөнлөр. Сол Ыылларда биз, балалар, оқытушылардынъ күйин исин айламаганмыз. Арада бир ланька этип, соңын савлай класс Ыолдасларым атыннан да кешириүү тилемен.

Бүгүнгүнгү Ыолыгысы бизге уйкен дем берди. Завыкланып айр биримиз, балалыгымызды эсимиизге алып, балалыктында көмилдик.

Яшав – ол бирде күйин, бирде тыныш, бирев тувады, бирев яшавдан кешеди. Бүгүн бизге завыклы күн болса да, яшав омыри кыска болган Ыолдасларымызды да эсимвизге алдык...

Школаларда ийги айдаттар из туывыл, тек мага көре, школа выпускниклери мен Ыолыгыс – энъ де ийги айдат. Сол айдатке көре биз, школады 1996-ниши Ыыл битиргендеги, йолыгысып, ойткен 20 Ыыл болмагандай завыкландык. Энди де бүгүн Ыылынан да көп болып, 30 Ыыл толгады белгилериз деп сенемиз. Кайсы школада – Карагас, Орта-Тобе болса да, оқыган Ыолдасларыма ден савлук эм уистинликлер йорайман.

Г.САГИНДИКОВА.

Сувретте: 1996-ниши Ыыл Карагас авыл выпускникleri.

Мутылмас окув Ыыллар

Тувган школа. Неше Ыыл ойтсе де, ол күшагын яйып, көплеген Ыыллар артта оны ман аманлассан окувшыларын хош алады. Айр окувшысын эсимвизде саклайды школа – танапыста шавып юрген балалардын сеслери, дерислер заманда болатаган тыныкликтар, биринши уистинликлер эм билим дуньясына шакыратаган зань. Окувшылардын да түсүнине энди тувган школа, неге десе маңнели оъзгерислер мунда ойткен, сога көре болар, каерде болсак та, узактан да, ювыктан да келемиз оны ман көриспеге.

А-Х.Джанибеков атындағы школады 20 Ыыл артта битиргөн выпускниклер бүгүннелерде элизмиздин түрли муйислеринде яшайдылар, олар янына якын кесиплерин байырлап, айвлар күрүп, айвлетлерин оъстиредилер. Дүрыс, кайбириси оъз бактысын сүрдеги, ама яслык пан йолыгысув олардын байрисине де күйин таптылар, уистинликлерге етистирелер. Выпускниклер кешлигінде олар окув Ыылларында ойнана алғаннан көрсөткөнлөр. Походка бармага сүбеттеги эдилдер, окувга ымтылышлары күшшли эди. Марина Гапарова – врач невропатолог, Алимбек Култаев – РФ МВД Ногай районы бойынша иш ислер бойлигинде СОГ етекшиси, Лина Ярикова – йырлавшы, Ренат

Таушев кинолог болып ислайди бойликтеги, ол ийтилдер мен көплеген республикалык конкурсларда катнасып, баргылы орынлар алган. Рустам Толбаев – предприниматель, Калимат Исакова – ДР бойынша Россия УФМС Ногай районында миграционлык пунктинин куллыкшысы, Гульжана Абдулаевна Москва каласында ислайди, Альфира Кумратова – экономикалык илмилер кандидаты, информационлык тармакларынын кафедрасынын доценти, Альфия Аджиева – Кадрия атындағы школасынын директоры, Нурсият Турловава Хасавюрт каласында эксперт-криминалист болып куллык этеди, София Шабанова – индивидуальный предприниматель. Сойтил, олар школада алган билимин ислеген ерлерде күлланадылар. Выпускниклер кешлигінде окулдан заман Ыылларында ойнана алғаннан көрсөткөнлөр. Походка бармага сүбеттеги эдилдер, окувга ымтылышлары күшшли эди. Марина Гапарова – врач невропатолог, Алимбек Култаев – РФ МВД Ногай районы бойынша иш ислер бойлигинде СОГ етекшиси, Лина Ярикова – йырлавшы, Ренат

БИЗИМ ХАБАРШЫ.

Сувретте: А-Х.Джанибеков атындағы школадынъ 1996-ниши Ыыл выпускникleri.

Кутлав

Бу күнлөрдө элимиздинь баъри муййислеринде Афганистан еринде овзлеринин айкершилик эм гражданлык борышын тигитлерие толтырган айкерши-интернационалисттерге сый этиледи, ян бергенлери эскериледи.

Совет патшалыгының политикалык етек-шилевининъ каарын, айкерлик командование-сининъ буйрығын толтыра берип, сиз оyzинъ-издинъ айкерший болдасларыныз баш Россия япсарларына халклар ара терроризм эм нарко-бизнес күышлерининъ козгалысына карсы тур-гансыз. Айт бергенинъизге алал болып, сиз оyzинъиздинъ ийги касиет белгилеринъизди – Аталаыкка суйимлигинъизди эм алаллыгынъиз-ды, ийгерлигинъизди, йогары гражданлыгынъ-ызды коърсетип, афган еринде ийгитлерие согыскансыз.

Афган согысы Россия халкларынынъ эсиннен бир де кептес.

Бұғынде сиз республикадың ямагат яшавында белсен катнасасыз, Россияның шешекейленүүвіне оыз уйларынан косасыз.

Бу эстеликلى күн, сизди афган согысының сыйлы ветеранларын, Афганистаннан совет айкерлерин шыгарылғанлы 27 йылдығы ман күтлайман. Сав болынъыз оғыз элинъизге, оғыз халкынъызга эткен эм этетаған ислеринъиз ушин. Берк ден савлық, насып эм онъайлых сизге эм сизинъ ювыкларынъызга!

Эльдар КАРАГИШИЕВ, Бабаюрт районынынъ айкимбасы.

ОЙНЕРЛИ ЭЛГЕ ОРТАК

Талаплы аьелдинъ баласы

Биз «Большая сцена» деген сүйикли телеберууди карап олтырамыз, эм бирден көз алдымызга ногай сыпаттлы Саид Ибрагимов шыгады эм коньырав тавысы ман тоърешилердинде, тынълавшылардын да, телевизор каравшылардын да юреклерине етеди.

Сайд Ибрагимов – яркыраган юлдыз, күшли сүйимнен тувган талаплы яс, оның атасы – азербайджан халкының белгили ырыавы, музыкантты Расим Ибрагимов озынинъ бактысын ярасық эм ақыллы ногай кызы Сайрат Койла-каева ман оъмирге байла-ган. Яс юреклер Махачкала-да бир-бирисин тапканлар, олар экеви де ДГУ-дынъ актерский бойлигинде окый эдилер, оларды бирге анъ дуняясына сүйим, биювге аваслық, студентлер ярыс-ларында катнасув берк бай-лады. Университетке туль-скенше, Сайрат Койла-каева «Айланай» ансамбльде уста биювшилердинъ бириси болган. онда 4 йыл ислеген

болған, онда 4 иыл исеген эм соны ман биргэ маданият училищесин заочно кутарған. Ама Расим мен Сайрат биринши курсттан соң аыел курмага токтасадылар. Сосы уллы сүйимнен оларда Саид тувады, бу күнлөрде уйыкен сценады бийлекен талаплы яс. 18 ясындагы Расим Ибрагимов эм онынъ яс хатыны Сайратты сосы аыл коркытпайды, кайтарасына бириктiredи, татым этеди. Сайрат баласы ушин окувы ман аманласпага да аязир болады. Саидтен соң тагы да бир уывыл, эки айлемет кызлар тувадылар.

Сайрат педагогикалык университетин заочно оқып битирсе де, ислемей, оyzин савлайын балаларга багыс- ламага токтасады. Оларды музыкальный мектебке етти, ялдав секцияларына элте- ди, кызларды гимнастика- га элтемеге, окувларын бир- ге этпеге керек. Сосындай эс этиув балаларга босына кетпеди, айли олардың аыр бириси оyzининъ талабы ман сукланлырында ата-анасын

Сукландырады ата-анасын.
Сайд - уйде биринши

Сайд уйнде биринчи бала, ол сценада 8 ясъында шыккан. «Фестивальдинъ энъ яркын юлдызы» деген йогары сынавды ол Египетте озган Халклар ара фестивальде алган. Каты карс кагувлар, «Браво!» деген кышкырувлар авады бийлеп алган Сайд «Калинка» деген йырды кавказ стилинде йырлаганда. Ол сосы йырды сойтип те заньыратып йырлаганга каравшылар савгасы да ога тийисли болган. Фестиваль йогары айлде ойткен эм онда СНГ-дан, Россиянын түрлү регионларынан, Египеттинъ оyzиннен талаплы яслар катнасанлар. Оларға сынав салувшы-

лар да, төврөшилөр де абырайлы айдемлер эди: Россия Федерациясының Маданият министерствосының куллукшылары, Россиядагы Египет Посольствосыннан айдемлер, «Калалар яшавы» деген программасын юритегидеги айдемлер эм сондай баска белгили инсанлар.

Саидке сосы маңнели эм ойнерли Фестивальде катнасув тыныш болмады, оға дейим бир неше кезекли, бир неше айга созылган республикалық ярыслар болдылар. «Лашынның ушувы» деген ярыска айзирленүүвлөр, конкурстын араларындагы йырлавлар, концертлерде катнасув, йырламага кийимдер айзирлев эм сондай көп баска керекли куллуклар яратувшылык исте болатаган. «Тав сокпагы ман» деген Расул Гамзатовтың ясларын сүрткенлер. Сосы енъульвөр Саидти Египетке дейим еткерген эм күмис баргыга тийисли эткен. Сосы енъульведен соң яста көп енъульвөр болганлар республикадан алыш халклар ара ярысларга дейим. Расул Гамзатовтың соызлериине язылган йырды ярасык тавысы ман йырлаганы ушин Болгарияга «Вера. Надежда. Любовь» деген фестивальге шакырылган, Гран-при баргысына тийисли болган. Баку калада озган «Булаклар» деген ярысында енъульви болган. Газпром пром уйтынлаган «Факел» ярысында да енъеген, онның акында көп язғанлар, телевидениеге алғанлар. А Ульяновск калада ойткен ярыста болса: «Робертино Лоретти из Махачкалы!» деп сценага шакырганлар.

сөзлөрине язылган йырды Саид сөйтеп те усташа эм ийги йырлаганы ушин Сый грамотага да эм республикадын маданият министерствосынын баргысына тийсли болды. Республика бойынша ярыслардын савлайында да Саид Ибрагимов ойнерли экенин көрсетеди. Саидтын аңы яғыннан көтерилүү болса булай басланган. Расим Ибрагимов Саидтин атасы заманында ойзи де көплеген ярыслардын енъульвши, «Лашын ушувы» деген ярыстынъ ақында язылганын көрреди. Биринши кезектен алып Саид ойзинин талабын көрсөттө барады. Финалда болса Елена Терлеева ман дуэтта йырлайды. Вокал бойынша оқытушылар янасып, увылынъды уйретейик деп айтадылар. Конкурстынъ баары кезеклерин де тек беслерге ойтип, Саид финалга етеди. Уллы Енъуль куынине багысланган кезегинде Саид, кишкей вокалист, Газмановтын «Офицеры» деген йырын конъ

Увыльна карап атасы Расим Ибрагимов ойзининь бала шагын эсine түсисреди, Саидтай заманында ол да «Махачкала-91» деген ярыста енъульвши болып, экинши күн даньклы болып уянган: оны кырда юргенде баары де таныйтаган эдилер, кызлар тел согадылар, хатлар язатаган эдилер. Ол «Ватан» ансамблinde де бийиген, сцена яшавынын маңнеси болган. Мине энди Саид Ибрагимов, бүгүнлөрde Санкт-Петербургтынъ Мусоргский музикальный колледжинде «Эстрадно-джазовый вокал» бοльшегининъ студенти, «Уйкен сценада» гитара ман йырлайды, сосы конкурстынъ дοрт сайлам кезеклериң ойтип, алдыга берк абытлап барады. Оннан көрим алады иниси Мурад, карындаслары Эльмира эм Азиза. Олардынъ айр бирисининъ ақында ойкемсип айтпага болаяк. Айелде баариси де китап оқымага сүбединдер, сосы сүйимди балалардынъ канына киргизген Сай-

Сайраттын атасы Саид Ибрагимов, 1999-жыл

оюктемсип, оны яшавда бас орынга салатаган уй иеси Расим Ибрагимов ян косагы, сүйикли Сайраттына сүбек-сүбеги мен разы экенин айтады. «Уйкен айелим болганнына, дοрт баладынъ атасы болганым бир де ойкиммен, кайтарасына ойзимди насыпли ата деп санайман эм бизим айел ошакты ийлүтүвши Сайратыма, 17 йыл биргэ яшаган айелиме, савлык йорагым келеди, балаларыма да савлык йорайман, олардынъ яшавда баары заты да болсын деп, оймир бойынша ислемеге айзирмен!», «Айелинде насыпли айдем – шынты насыпли», – деген эм күлем-сиреп бир энгимеди эсine түсисреди: Эки курувшыдан сораганлар: «Не этесиз?» – деп. Биреви: «Тас тасыйман», – деген. Экиншиси көнъилленип: «Мен килсе тузземен», – деп яваплаган. Айелди саклав Расим мен Сайратка – яшавда вайлий ис эм олар «Шашкан бавымыз емисли», деп ойкемсimeгеге боладылар.

С.МАЙЛЫБАЕВА.
Сувретте:

ЛАП-КАНАТ

Терен билимин, бар оънерин коърсеткен

Ойткен оймирде Крым ериндеги «Артек» лагеринде көплеген балалар болмага мырад этетаган эди. Сонда болган окувшилар уйкен кызыксынув ман лагерь ақында хабарлайтаган да болган. Соңъ заманлар түрленидер, Крым Украина элине көшти, эм ол бизге баска япсар болып, йол ябылган эди гилегенлер. Эльбрус сонда озгарылган баъри шараптарда да катнасып, алдыши орынларга тийисли болган. Ол шантын шыгарып, лезгинка бийип те көрсөткен, шатраш ойынында усталигын да көрсөтип, сынасан. Ийги шатраш ойынын ушин Эльбрус – бебемиз Сый грамота ман белгиленген.

Айли Крым Россия сырасына киргенли бери биз «Артек» лагери ақында тез-тез әситетиз. Шкодала ийги оқытатган балаларымыз сонда барадылар, тыншайдылар.

Ойткен Ыылдынъ ызғы күңгүлериннен алып бу Ыылдынъ январь айынынъ ортасына дейим бизим ердесимиз Тамаза-Төбө авылынынъ ийги окувшыларынынъ бириси Эльбрус Исенказиев Артекте ял алыш келген.

Тұгады, - тұрғылған күншілік устинниклері мен, ойла-ры ман бойлиседи. Сол «Артек» халқлар ара лаге-ринде туткан дослығын яшав бойынша сакламага да ниети бар.

Бұгуынларде Эльбрус Исенказиевтін етискен устинниклері мен түв-

Эльбрус школада тек ийги белгилерге оқыйтаган окувши, ол школа яшавында ойтетаган барьи шараларда да белсенли катнасады. Сол терен билимин де, оънерин де ол Артекте көрсегтип келген. Сондагы оқытувшылар да ончук терен билимин бел-

гилегенлер. Эльбрус сонда озгарылган баъри шараларда да катнасып, алдыши орынларга тийисли болган. Ол шанъын шыгарып, лезгинка бийип те көрсөткөн, шатраш ойынында устапшылык да көрсөтип, сунба айлардың көркөнде көрсөтип, сунба

лыпин да көрсөттүй, сыйна-
скан. Ийги шатраш ойныны
уышин Эльбрус – бебемиз
Сый грамота ман белги-
ленген.

Крым ери, Севастополь
каласы Эльбустынъ эсин-
де көл заманларга сакла-
наяк. Ол сонда овзине
тень, алал дослар да тап-
кан. Али олар ман, туырли
ерлерде болса да, байланыс
тутады, күнле-кунлик

университеттин заңын
битирсе де, ислемей, овзин
савлайын балаларга багыс-
ламага токтасады. Оларды
музыкальный мектебке етти,
ялдав секцияларына элте-
ди, кызларды гимнастика-
га элтемеге, окувларын бир-
ге этпеге керек. Сосындай
эс этүүв балаларга босына
кетпеди, али олардынъ айр
бириси овзининъ талабы ман
сукландырады ата-анаасын.

Сайд – уйде биринчи

Сандуңдеги күннөлүк күннөлүк устинниклери мен, ойлары ман бойлиседи. Сол «Артек» халклар ара лагеринде туткан дослыгын яшав бойынша сакламага да ниети бар.
Бұғындерде Эльбрус

Исенказиевтинъ етискен устьинликleri мен тувган авыл школасы ойктемсийди. Ол лагерьде алган Сый грамоталары школа тамынынъ сыйлы орынында ерлесип, баска окувшыларга ийтиғи көрим болады.

Б.Гаджигельдиева,
РФ Журналистлер Союзынынъ агзасы.

Ебакент районы

ЯНЫ АВЫРУВ АЛЬДЕ САЙЛАНДЫ

Яныларда «село Терекли-Мектеб» СП МО-сында Ногай район орталығы Терекли-Мектеб авылдың күнтувар япсырында (Кизляр беттен келген автой-олдың шетинде) оның аты язылған стеладың макетин сайлав бойынша конкурс комиссиясының көнбасы болды. Комиссия сырасында «село Терекли-Мектеб» СП МО ақимбасы З.Адъибайрамов, РФ эм ДР ат казанган маданият күлшікшеси Н.Муталапова, «Ногай Эл» ФНКА Йогары милдет советинин председателинин орынбасары С.Джумаев, белгилі ногай сұвретши Алтын Акбердиева, «Шоыл тавысы» газетасының бас редакторы Э.Кожаева, район китапхана етекшиси С.Абубекерова, Ногай районы бойынша бас архитекторы Алибек Муллаев, архитекторлар С.Валиев пен С.Заретов, единый заказчик службасының етекшиси О.Кильжанов, «Яслық» яслар орталығының етекшиси С.Сарсеев эм комиссия председатели Арсен Халилов болдылар. Олар конкурса деп азырленген ети иске белги берип, энде ийги

биз яваплық панкарайық, амалларды эм күшлерди аямайык. Язув касына яслар той күн келип эстеликке сұвретке түсгрелер, оннан оызге конаклар да токтамага сұверлер», – деп баслады Зейдулла Курманович.

«Айр бир проекттің оғынинь ийги эм осал яғы бар. Биз даныл ерде

дымъ маңнелилигин көрсетеди.

«Айне яде муна проекти караганда, оны кеспилик билими болған, ийги мен осалды айырып билген инсан азырлегенинене эс этүй тийисли», – деди А.Акбердиева.

С.Джумаев алдынғы ылларда азырленген проекттер мен төнгистиргенде бұгуынгилдердин басқалықтары көп экзени белгиледи. Оның айтувы ман, проекттер бек ийги эм яныл, автор-

яшаймыз, сога көре стела бийик исти маңнели деп белгиледи: «Ногай районы дуныяда яшаган баяри ногайлардың орталығы болады. Е.Жуковадың проектінде ногайлар ман байланысты, олардың күшин, куватын анълаткан белгилер көп. Мунда РФ, ДР байраклары да бек келисли, ол элдеги, республикадагы татымлықты, бирликті белгилейди. Бу белги тек бир айга, бир үйлігі салынмайды, ол бир неше он үйлар тұрақ, сога көре бу күлшікка

лар ислерине савлай янын берип азырлекенлер.

Бек яны авырув эм ерисүй альде ийги деген макет сайланды. Мине конкурстың энде маңнели шагы етти: ийги деп Алавдин Абубекеровтың проекти белгіленди.

Кеңес сонында Зейдулла Курманович барьи конкурс катнасуышыларда, комиссия ағзалары да сосында маңнели шарада ортақшылық эткенлерине савбол айтты. Ийги деп сайланған проекттің авторына 10 мың маңнелет акша барығы берилеегин айтты.

Н.КОЖАЕВА.
Сұвретте: Алавдин Абубекеровтың эм Елена Жуковадың сұвретлери.

Терекли-Мектеб авыл яшавшысы
Нагима Култаевага
сыйлы мерекеси мен

Яйма шувак яз күндей
Яшавынъ ярық болсын.
Көнъилдеги мыратлар
Куваныш пан орт толсын.
Айр үйліда да тувган күн
Ийгиликлер ақелсин.
Кардаш-түкім йыйіліп,
Сага ормет этилсін.

Кутлавшы: «Шоыл тавысы» газетасының колективи.

Күмлә авыл яшавшысы
Эмиля Рамазановага
21-нши февральде 10 яска толаяғы ман

Яс толған күн, ярық күн,
Яхшылтықтар жорамыз.
Сени, Эмиля, ак юректен
Мерекенъ мен кутлаимыз.
Сол айрув күн эсінъде
Көп заманга сақлансын.
Узак омир, устинлик
Дайым сага йос болсын.

Кутлавшылар: тетеси Асиет, атасы Сапавдин, анасы Фарида, ақалары Таждин, Наби, абалары Джамиля, Гульмира, кешеги Альбина, бебелери Замир, Эмир, Карима, Самира.

Для потребителей газа –
«Горячая линия»

Кроме того, для удобства оплаты за газ абонентами – физическими лицами на сайте ООО «Газпром межрегионгаз Пятигорск» начата работу «горячая линия» по вопросам оплаты за газ и газопотребления.

Учитывая интересы потребителей газа, в филиале создана «горячая линия», по которой абоненты могут получить консультацию по всем интересующим вопросам газопотребления, оплаты газа, сообщить о фактах неправомерных действий сотрудников газовых служб или высказать свои претензии по качеству обслуживания клиентов Общества.

По словам заместителя генерального директора – директора филиала ООО «Газпром межрегионгаз Пятигорск» в Дагестане Ильяса Магомедова в последнее время у абонентов было много нареканий из-за невозможности дозвониться до сотрудников абонентского отдела. «Новый канал связи позволит улучшить качество обслуживания, а также выявить слабые места в организации нашей работы», – сказал директор филиала.

Номера «горячей линии» абонентов – потребителей газа в Дагестане

Билайн 8 (966) 448 00 74
МТС 8 (989) 866 89 34
Мегафон 8 (928) 058 19 54

ПРЕСС-СЛУЖБА ООО «Газпром межрегионгаз Пятигорск» в Дагестане.

Извещение об аукционе

ЗУ № 1 – один земельный участок категории земли населенных пунктов с кадастровым номером 05:03:060012:499, общей площадью 50 кв.м. для размещения объектов сотовой связи по ул. Асанова, № 5 «а».

ЗУ № 2 – один земельный участок категории земли населенных пунктов с кадастровым номером 05:03:060012:498, общей площадью 1200 кв.м. для ведения личного подсобного хозяйства по ул. Южная, № 19.

Глава МО СП «село Кунбатар»

БАРИЕВ А.Б.

Сроки: время и порядок предоставления заявок в течение месяца со дня выхода газеты по адресу организатора торгов.

Место и дата проведения конкурса: с. Кунбатар, ул. Асанова, 11, Администрация МО СП «село Кунбатар».

Конкурс состоится на 31 день с момента публикации (если 31 день выходной, то в следующий рабочий день).

Время проведения – в 10.00 часов.

Алты күпке белгили Манап улы Баймырза

Баймырза Манап улы Карапногайда 1888-нши йыл тувган. Тарихшилердин билдириувлерине көре, шаирдин тувган ери Көнгелли авылы болган. Баймырза ойзин мынъ кубине киретаган ас ырувдан экенин айтады.

Айлак яслай Баймырза ятлав шыгарган, белгили йыравлардынъ бириси болган. Ойзининъ кыска оймидинде шаир көп дестанларды язган, ногай баытирилар йырлар йырлаган.

Оз яшавында белгили йырав эм шаир Баймырза Манап улы айр заманда да айдиллики яклаган, халкты оқымага, билим алмага шакырган, ногай халкынынъ тарихин излестириген, терен билген айдем.

Мен Баймырза Манап улы акында белгили журналист, ясуыйкенимиз Сейдахмет Копуштаевич Рахмедовтан эситкенмен. Онынъ айтывына көре, шаирди көрғен, онынъ шыгармаларын яттан билген Курай-йырав көп хабарлайтаган болган йырав акында. Төрде олтырган Баймырза-йыравды тойларда, баска уйынен йыйылысларда халкымыздынъ баытирилик, сүйимлик дестанларын, ойзининъ язғанларын йырлатканлар. Оз халкын билимге шакырган, айдышыллики яклаган. Сол затты йыравдынъ «Маслагат» дестаны аян шайытлайды:

Караногай элинде,
Кайсы оынери тилинде,
Алты күпке белгили
Манап улы Баймурза
Ас-Сыбыра оызи айттар.
Атайлардан калган,
Ав ийгилер, эски соьз:
Элге намарт

тузелмес,
Намарттынъ шырагы
эш янмас,

Доска намарт эш
онъмас,

Душпаннан досынъ –
дос болмас,

Сыр алуудан бос
болмас,

Каты юрек, амак бас
Вагазадан пай алмас, –

деп толгайды йырав.

Йырав сосы дестанында юрек пен, тил мен бир ниетте болувга алысювукты айырмай, байярлыга карамай, эки юзли болмай яшамага шакырады, айдемлердин катнасув байланыслары балдай болганды сүвеidi йырав. Озыя болса да, йырав халкын рагимли болувга шакыра келип, булай язады:

Атайлардан-ав,

ийгилер, соьзи бар:
Айырылганда аюв ер,
Айырылып ак кийик,
Ялгыз шыкса яв тиер.
Ялгызыдя явлар
бек сувер...

Боылингенди боюри ер,
Боылинген койга
яв тиер.

Айырылмай, боылинней
Ахырда бирге болсак,
Яхылар, бизге
ким тиер?

Бу сыйырлар оймирлер артта язылса да, айлиги заманга калай келисли. Шашыраган ногай халкымыз бир тил болып, боылинместей болып бириксе, соннан ииги не зат керек бизге? Сол туыл ма бизим ойкемлигимиз, сол туыл ма бизим күзезимиз, бизим ногай халкымыз.

Баймырза Манап улы баыримизге де насиҳат этеди керексингенлерге кол созбага, билимсизлерди билимге ыттылынъыз, көзсизлерди көрнүнъиз деп шакырады. Ама көвлери кан баскан байларды халк сүйимтаганы, непсилерин тыйып болмайтаганлар халкты ислетип, ога зорлык этетаганы акында шаир кайгылы болып йырлады:

Сосы бизим агалар
Бермегенди сүймейди.
Пакыр халкка төрелик
Бир заманда тиймейди.
Милдет ушин агалар
Эш бир иске юрмейди.
Пакырды көзи
коңмейди,

Көзясы ман
ялбарсанъ,
Күлгагына кирмейди.

Баймырза Манап улы ногай халк тарихин бек ииги этип билген. Сол затка онынъ «Бремен» деген дестаны шайыт болады. «Орыс патшалыгы ногай халкка салган түрли түрли ясагы дүрүсүнде да мойса болып, көктен түскен кара тастай болып токтаган. Сога көре де «бремя» деген орыс соьзине келистирип, йырав «Бремен» деп атайды дестанына. Йыравдынъ сол шыгармасын халк бек яратады», – деп айтады ногай айлим, фольклоршы Джалаудин Шихмурзаев. Онынъ айтывына көре, орыс патшасы Петр I алдынгысы Айнжи калага (сонында Порт-Петровск, алии Махачкала) келгенде, оны ман караногайлардынъ мынъ, терк, кыпшак эм найман күпперининъ ваяккелери йолыгысканлар эм ясларды казаклыка алманынъ деп тилек салганлар. Пат-

ша караногайларга йылда кырк мынъ кап тасымага ясак салган. Йылда да кырк мынъ капты халк ваяккелери ойзис арбалар ман керек ерге еткергенлер, йолда айлап юргенлер:

Кырк мынъ капты
тасыган,

Кийими савлай
сасыган,
Аркаларын бийт тесин,
Аъжисибайдайдынъ
оъзеги –

Соны мынан касыган.

Сонъында орыс патшасы Микалай кап орынына айсекреке карыж мал басына ақшалай ясак салады:

Түбелерден –
бир сомды,
Тувар мынан
йылкыдынъ

Бириннен – эки апасы,
Увак малдан –
бир пайды.

Бизге ясак юртти.

Ашим Сикалиев йырав акында булаг язады: «Соьзге шебер, кайратлы, он савсагыннан ойнер тамган, зейинликкө бай Карапногай халкында Баймырза Манап улын тек Аъжи-Молла Ногман улы ман тенълестиримеге болады».

Манап улы Баймырза йыравдынъ шыгармалары, дестанлары несилден-несилге көширилип туралды. Ол ойзининъ язғанлары ман халктынъ көнъишин көтерген, йырга халктынъ сүйимин арттырган, халк күйинин бөлисken, патшадынъ, айкимлердинъ терислигин йырларда айттып толгаган. Шоылым ойзингинде саклайды ойзидынъ, айлиги заманга дейим халк арасында айттылады онынъ дестанлары. Шаир кызымыз Зухра Булгарова «Халкым, сенинъ кызынъман» деген ятланында язады:

Казан болмай
ас болмас,
Камыс болмай,
кос болмас.

Намыс тойған
инсеннан
Янга керек дос болмас.

Манап улы Баймурза
Билимли мен юр деди.

Залымлылар
«кайгыртса»,
Ян ерине ур деди.

Ногай халкымынъ белгили йыравы Манап улы Баймырза язған сыйырлар кайбираимизди де ойланырады, онынъ акында биз яс несилге де хабарлап, шыгармалары ман таныстырас, сол бек ииги болар деп ойлайман.

Г.БЕКМУРАТОВА.

Кыстынъ күмис суврети

Мурат АВЕЗОВ

Ак ань

Кар түседи, кар түседи
Кабагына-касына.
Юрегинде гүл ойседи –
Кыз он алты ясында.

Аспаннан кар төвгиледи.
Коңылларди тазалап.
Сарк-сарк этип шат күледи
Ак тон кийген кызалак.

Кар түседи, кар түседи
Ап-ак этип ер юзин.
Кыз да бизге улеседи
Күлкисининъ күмисин.

Кар явады, кар явады,
Юлдызларын шашады.
Ап-ап күвдай ань авада
Канат кагын ушады.

Сейпудин КАРАГУЛОВ

Айсылу

Язлыкта карсы келдинъ,
Мага бир йолай.
Сага сезимим меним,
Юректе таза.

Көзлөрингө көвзяска тек,
Күлгендеге толсын.
Янъы йылынъ, Айсылу,
Насипли болсын.

Бийиктен турналар да,
Кайызы саз тоькти.
Ямгырлар ман күз күни,
Шоьлимде кезди.

Ак ниеттей атта-ак,
Кар явын шыкты.
Янъы йыл тереземнен
Юлдыз баш какты.

Солтанбек АДЖИКОВ

Янъы йылда

Занъырайды бокаллар Янъы йылда,
Завкылк айланады арасында халктынъ.
Янъы йылды күттеп вахта буровойда
Кайнасады ишинде янган күлләктынъ.

Тойдагыдай туыл мунда
завкыл айлар,
Моторлар йырлай бурынгы аздаадай.
Бургыштынъ түрүн ети кабат

ер тынълар
Альлигип эртеги тынълаган баладай.
Ишилдерге тап күртүлгөн бокалдай,
Айр бир свеча тер мен синъин

ерге кирген.
Хош кел сен, Янъы йыл!
Тап алал досындаай,
Күтлайдылар сес берип ога түбектен.

Магомед АХМЕДОВ

Биринши кар

Биринши кар.
Ап-ак болган азбарга
Мен сукланып
Каравымды таслайман.
Йылтыраган,
Сыкырдастан ойрек деп
Бала кимик
Сав дуныяды ойлайман.
Биринши кар.
Түрлөнеди табиат.
Яшавым да
Түрлөнегер деп сенемен.

Ама кардынъ
Йыллаганын дирилдеп,
Бала кимик
Юрегим мен сеземен.

Биринши кар.
Эртеректе ол ойлер.
Бу ой калай
Ашытады янымды.
Ак юлдызлар
Ушадылар йогардан
Йылтыпага

Шалыскандай аямды.
Биринши кар.
Ак күв болып айлана.
Мен сукланып
Биовине карайман.
Ярасыкли

Эм ыспайы сезим мен
Кыс бойынша
Мен дуныяды яшайман.
Көширген
Г.БЕКМУРАТОВА.

Магомет-Али ХАНОВ

Кыс эсимде

Кыс эсимде. Меним сол кыс эсимде,
Карлар, кырлар, аяз эм
сен түсимде.
Бара эди кол ысласкан яс пан кыз
Ойнап-кульп бара эдик биз, тек биз!
Бизге сол йыл тек он алты, он алты

Устамиизде Ай яллайды тап алтын.
Тереклерде – күмис шынжыр
коқ бузлар,
Юреклерде – шешекейли ак бавлар.
Кыс эсимде: карлар, аяз ап-ак пус,
Яс тамырда яз түвдүрган ярык кыс!

ЙОЛЫГЫС

Шет эллерде конакта

Озган айдынъ ишинде «Ногай общинасы» ямагат организациясынынъ делегациясы сырасында Мурад Заргишиев эм Рашид Акказиев Норвегияга конференцияда катнасув ниет пен баргандар. Конференцияда ерли Осло Кырккую Культур Форенинг ногай ямагаты уйғынлаган. Йолыгыста ерли ногайлар катнаскандар. Олардынъ алдында Мурад Заргишиев шыгып сойлелген, ол халкымыздынъ тарихи ақында йыйылганларга хабарлады, көплеген соравларга явап берди. Ерли ногайлар озлериин ногай миллетли деп санаса да, толысынша халкымыз ақында билмейтаган болгандар, бу йолыгыс оларга көплеген соравларды ашпага демевлик этти. Баяриси де М.Заргишиевтинъ докладын

КОНЦЕРТ

Ногайымнынъ ярасык билювleri

Февраль айдынъ басында фольклор-этнографиялык «Айланай» ансамбли озынинъ янырытылган программасы ман каравшылар алдына шыкты. Программада бурынгы XVI оймирден бу күннелерге еткен эм бизим заманаслар язган йырлар, дослык, маскера билювлер бар эди. Тагы да бу дуныядан замансыз кешкен, бил-бил сеси мен халктынъ юргине түсцен Сеперали Акмурзаев эске алынды, эм ол биринши болып йырлаган «Карашибайда» деген йырды (сөзлери А.Култаевтики) ансамбльдинъ солисти Артур Межитов айлемет сеси мен эситтириди.

Бизим ансамбль курылганлы отыз йыл. Ансамбльди түзип, дуныяга эндириген Сраждин Батыровка 65 яс толады. Сол яхшылыкка биз Сраждин салган программада толысынша болган кебинде көрсетеек уймитимиз бар. Билюв дуныясы айлемет. Ясларга билюыспайлык, яшавында йигерлик береди, көркли этеди, бийиген айдеминъ юриси де, турысы да баска болады. Концерт кутылганда: «Калай айрувъ кыларынъыз, кеделеринъыз. Озлери көрмеге де айрувъ, сойтип ийги этип

бийидилер», – деп айтканлар көп болды.

Энъ де яс билювшилер Алия Курутурсунова («Айланай» ансамбли мен Москвада Кремль дворецинде бийиген), Милана Курманбаева, Джанибек Шандиев каравшыларга бек ярадылар. Олар заман тавып бийидилер, онын сулыбын остирмеге шалысадылар. Бу яслардынъ атлары «Айланайдынъ» тарихинде калајак. Оларга биз яшавында устинликлер йораймыз, окувларында да уылгирип, уйкен дережелерге етсингелер. Шалыскандар көп затка етисетаган.

Айр концерттинге программасында эти-сегиз билюв болады. Айр билювдинъ оыз кийими бар, сол саялы бир билювден сонъ яйравлар программасын береди. Сойтип аз заманынъ ишинде билювшилер сол шаклы көп кийимдерди кийип ульгирелир. Кайтип көрсептессинъ каравшыларга ногайдынъ яркыраган бай кийимлерин айлемет билювлеши мен.

Н.МУТАЛЛАПОВА,
фольклор бойынша консультант, РФ эм ДР ат казанган маданият куллыккысы.

ЭС ЭТИНЬИЗ

Бар сондай кеспи...

2016-ншы йылдынъ 15-20-ншы февраль күннелеринде «Ногайский район» МО-сында Яшавшыларды куллык пан канагатлав орталығы баяри билимлendirүү учреждениелерининъ выпускной класслар окувшылары арасында «Бар сондай кеспи – Тувган элине куллык этүү» деген айкершилик кеспи сайлав юмалыгын озгарауды.

Онынъ мырады – орта билимлendirүү ошакларынъ выпускниклерине кеспи сайлавда, бай-

ыр бажарув болымлыгын яшава шыгарувда эм ис рыногында керекли деп саналатаган кеспилерди сайлавга онълавда, солай ок окувшылардынъ айкершилик кеспилер ақында билгелерин арттырууга, ясларды патриотлык яктан тербиялава себеплик этүү.

Йогарыда айттылган ман байланыста «Ногайский район» МО-сында ЦЗН КГУ куллыккысы С.Боранбаевага йолыкпага боласыз. Тел.: 8(87256) 21-3-08.

Газета көлем коммуникациялар тармагында эм маданият калымжады коршалавда законодательстводы тутувга тергев салув бойынша федералык службасынынъ ЮФО бойынша регионаллык Управлениеисинде регистрацияланган.

Регистрациялык номери ПИ №ФС 10-6455 (26 январь 2007 й.)

Көлзбаларга рецензия берилмейди. Олар кери ызына кайтарылмайдылар. Авторлар ой токтаслары редакциялык ман келиспеске боладылар. Авторлар язылмалары ушин яшаптылар. ДР-нынъ Баспа эм көлемлик коммуникациялар бойынша комитети.

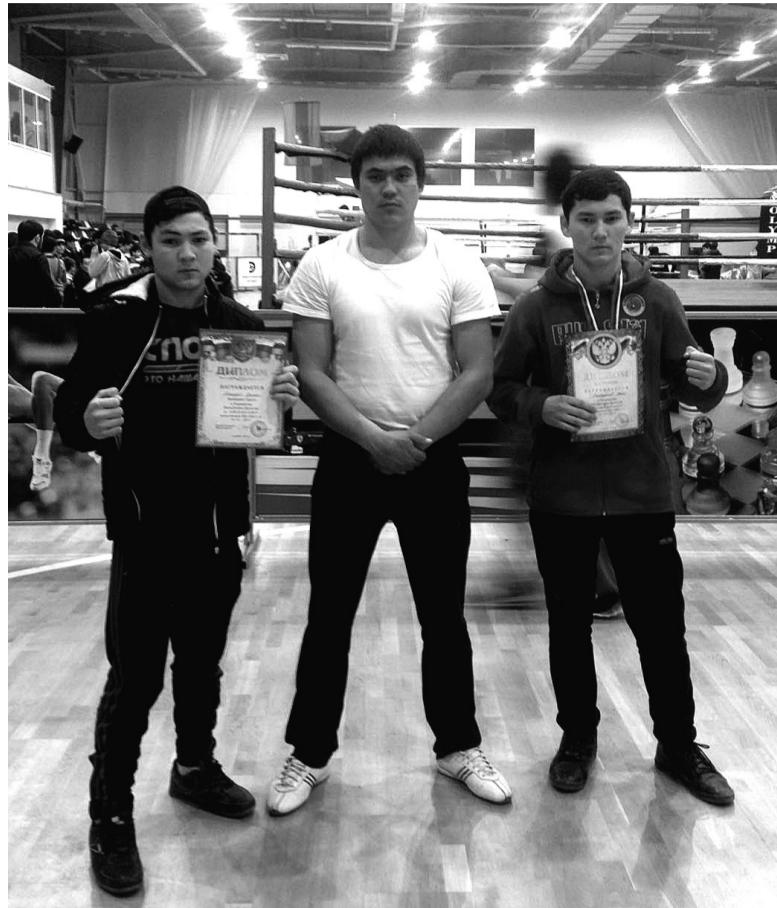
Баспалава кол басылув заманы – 18 саят. Баспалава кол басылган – 17 саят.

ТОКТАСТЫРУШЫЛАР:
Дагестан Республикасынынъ
Халк Ыйыны,
Правительство.

Бас редактор
КОЖАЕВА Э.Ю.

ДАГЕСТАН ЧЕМПИОНАТЫ

Яс спортсменлердинъ устинликлери

Спорт пан кызыксынуудынъ пайдасы уйкен: ол каър шеккен балаларды тек күшли-куватлы, ден савылган берк этип коймай, тагы да олардынъ касиетин тербиялады, яшавда аякка берк турмага уйретеди. Яныларда Каспийск каласында тайский бокс бойынша Дагестаннынъ чемпионаты тамамланды. Белгиленген ярысларда республикамыздынъ түрли калаларынан кадетлер, кишкей, орта ясынданагы кеделер эм уйкенлер, баяриси 400 спортсменлер ортакшылык эттилер. Бизим районнан мунда 28 спортсмен катнасты. Олар ман бирге ярысларга «Ногайский район» МО-сында тайский бокс бойынша бас тренери Алибек Менласанов, тайский бокс бойынша Кумлы эм Нариман авылларынынъ тренер-преподавателълери Айдамир Зарманбетов пан Залимхан Нурманбетов та барып, тербиялавшыларынынъ оыз күшине сенимн беркитип, устинликлеке етисүүгө демевлик эткенлер.

Ногай районынынъ йыйылма командасы баяриси 5 алтын, 3 күп

ВРАЧТИНЪ МАСЛАГАТЫ

Туберкулез

Туберкулез – ол кавыфлы, юкпалы авырув. Мараздынъ яйлылувинынъ булагы – туберкулездинъ белсенли кеби мен маразлы айдем мен күшли катысанганга. Инфекциядынъ яйлылувинынъ булагы сизинъ айлиниңиздеги, сизи мен испеген инсанлар, дослар болмага болады.

Туберкулез баш авырыганлар йоътиргенде эм шуышкиргенде авага бек көп бактериялар түседи. Олар ел кактырылмайтаган уйлердинъ ишинде көп заманга дейим сакланып турадылар.

Егер сизи мен катысан айдемлер узак заман йоътирип турса, тергелсинлер деп, боятен де рентген, флюорография оытсин деп

«Сельсовет Карагасский» СП муниципаллык образованиеи
**ИВАН ВАСИЛЬЕВИЧ
БУДАКОВСКИЙ**

дуныядан тайганды ман онынъ айлине, кардаш-түвгандарына каты кайтырувын билдириди эм бассавлык йорайды.

КПРФ Ногай РК Мавлетьдин Сейпирович Бекбулатовка сүйикли

АТАСЫ

дуныядан тайганды ман байланыста каты кайтырувын билдириди, ога эм кардаш-түвгандарына бассавлык йорайды.

маслагат беринъиз. Эгер туберкулез аялланса эм сиз оны ман катысан болсанызыз, сизди де тергелмеге шакырлар. Бек маынели авырувуды озгармаска. Заманында эм врачтынъ баяри маслагатларын толтырып, толы айлиnde эмленген айдем сав болады. Эгер маразлы эмлевди бойлсе, авырув боятен де күшли болады. Соны ман бактериялар дармандарга уйренеди эм сойтип эткенлерди эмлев бек күйин болады. Сондай бир маразлы инсан бир йылдынъ ишинде 10-15 айдемге авырувуды юктырады.

С.ШУРАЕВА,
врач фтизиатр.

Ногай районетиинъ куллыкшылар коллективи Алан Картакаевке сүйикли абасы

МАДИНАДЫНЪ

заманызы топырак болганы ман байланыста каты кайтырувын билдириди, ога эм кардаш-түвгандарына бассавлык йорайды.

Адрес редакции
368850, Республика Дагестан, Ногайский район, с. Терекли-Мектеб, ул. К.Маркса, 49
газета «Голос степи».
Электронный адрес: sholtavisi@mail.ru
Официальный сайт газеты (www.golos-stepi.ru)
Телефоны:
Общий отдел – 21-4-71
Индекс – 51365

Газета выходит 52 раза в году.
Тираж – 2150.
Реклама и объявления публикуются по договорным ценам.
Газета отпечатана в типографии ООО «Издательство «Логос»
по адресу:
367018, ДР, г. Махачкала,
Проспект Петра I, 61.